

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRĖS ĮSAKYMAS

**DĖL FUNKCINIŲ BŪKLIŲ, DĖL KURIŲ PRIPAŽIŠTAMA VISIŠKA
INVALIDO NEGALIA, SĄRAŠO PATVIRTINIMO (ištrauka)**

1999 m. balandžio 29 d. Nr. 196/40
Vilnius

SAVARANKIŠKUMO ĮVERTINIMO BARTHEL INDEKSU METODIKA

BARTHEL indeksas – tai žmogaus galimybių matas, įvertinantis jo sugebėjimą savarankiškai veikti bei apsitarnauti. Jis dar vadinamas Merilendo bejėgiškumo indeksu, kurio skalė buvo panaudota Merilendo trijose lėtinių susirgimų ligoninėse, kad standartizuotai būtų įvertintos ligonių, sergančių nervų-raumenų, kaulų-raumenų susirgimais, galimybės. Indeksas pirmiausia padeda įvertinti savarankiškumą ir judrumą. Vertingas šis indeksas ir tuo, kad nurodo, kiek reikia padėti ligoniui, kad jis laiku galėtų atlikti tam tikrą veiksmą. Punktai yra suskirstyti pagal svarbumą. Pavyzdžiui, nekontroliuojantis žarnyno veiklos ligonis parodomas kaip socialiai nepageidaujamas daugeliui žmonių asmuo.

Kai kurie aplinkos faktoriai keičia Barthel indekso skalės reišmes. Jei aplinka atitinka specialius reikalavimus (pavyzdžiui, plačios durys ligonio name), įvertinimas yra geresnis, negu tuo atveju, kai specialūs reikalavimai nėra įvykdyti. Balai yra 0 ar 5; 0, 5 ar 10; 0, 5, 10 ar 15 priklausomai nuo paragrafo. Aukščiausias balas parodo didžiausią savarankiškumą. Balas 0 – visišką bejėgiškumą. Žemiau surašyti punktų balai. Rezultatas gali būti vertinamas tik vienu iš nurodytų balų.

Valgymas (10)

10 – savarankiškas. Ligonis gali pavalgyti nuo padėklo ar stalo, kai kas nors paduoda maistą. Jei yra reikalinga, jis privalo sugebėti užsidėti maistą ant pagalbinių prietaisų, susmulkinti maistą, pasinaudoti druska bei pipirais, užsitepti sviesto ir t.t. Jis privalo sugebėti tai įvykdyti reikiamu laiku.

5 – kažkokia pagalba vis dėlto reikalinga (pavyzdžiui, kaip aukščiau minėta, smulkinant maistą).

Judėjimas nuo invalido vežimėlio į lovą ir atgal (15)

15 – savarankiškai gali atlikti visus reikalingus veiksmus: saugiai persikelti iš invalido vežimėlio į lovą ir atgal, gali nuspausti vežimėlio stabdžius, pakelti kojas pailsėti; atsigulti bei atsistoti ant lovos krašto; saugiai judėti invalido vežimėlyje, gali keisti vežimėlio padėtį.

10 – ligoniui yra reikalinga minimali pagalba, priminimas ar stebėjimas, kad saugiai būtų atliekami visi aukščiau paminėti veiksmai.

5 – ligonis gali pats atsistoti, tačiau reikalinga didelė pagalba, lipant iš lovos.

Asmens tualetas (5)

5 – ligonis gali nusiprausti rankas bei veidą, susišukuoti plaukus, išsivalyti dantis, nusiskusti. Jis gali naudoti bet koks rūšies skustuvą, bet privalo sugebėti įdėti į jį peiliuką, pasiimti jį iš stalčiaus ar spintelės.

Ligonės privalo sugebėti naudotis kosmetika, jei jos tuo domisi, tačiau nebūtinai sugebėti susirišti plaukus ar pakirpti.

Pasinaudojimas tualetu (10)

10 – ligonis gali atsistoti bei atsikelti nuo klozeto, atsisegti ir užsisegti drabužių sagas, pasinaudoti tualetiniu popieriumi, nesušitepti išmatomis drabužių. Jam yra nereikalinga pagalba. Jei reikia, jis gali naudotis sienoje pritvirtintu strypu ar kitu įtvirtintu daiktu – pasilaikymo atrama. Jei yra būtina, gali pasinaudoti basonu vietoj tualetu, tačiau privalo sugebėti padėti jį ant kėdės, išlipti iš lovos, jį išpilti ir išplauti.

5 – ligoniui kartais yra reikalinga pagalba arba reikalinga padėti pasinaudoti tualetiniu popieriumi ar prilaikyti drabužius.

Maudymasis (5)

5 – ligonis gali naudoties vonia ar dušu arba gali išsimaudyti pirtyje pasinaudodamas plaušine. Jis privalo sugebėti atlikti visus maudymosi veiksmus.

Vaikščiojimas lygiu paviršiumi (15)

15 – ligonis gali be pagalbos ar priežiūros nueiti mažiausiai 50 metrų. Jis gali naudotis įtvarais (bet ne atrama su ratukais), tačiau privalo juos sugebėti užsidėti ir nusiimti bei padėti į šalį, kai sėdasi. Įtvarų užsidėjimas ir nusiėmimas yra pažymėti, kalbant apie apsirengimą ir nusirengimą.

10 – ligoniui reikalinga pagalba ar priežiūra, atliekant vieną iš anksčiau paminėtų veiksmų, tačiau jis gali nueiti mažiausiai 50 metrų, jei minimaliai padedama.

Judėjimas su invalido vežimėliu (jei yra reikalinga) (5)

5 – ligonis negali kilnotis, bet gali judėti savarankiškai su invalido vežimėliu. Jis gali apvažiuoti kampus, apsisukti, privažiuoti prie stalo, lovos ar tualetu, nuvažiuoti su invalido vežimėliu mažiausiai 50 metrų.

Šio punkto netaikyti, jei ligonis buvo įvertintas pagal vaikščiojimą.

Užlipimas bei nusileidimas laiptais (10)

10 – ligonis gali be pagalbos ar priežiūros greitai bei saugiai užlipti bei nultipti laiptais. Jei būtina, jis gali naudotis turėklais, lazda ar ramentais, tačiau privalo sugebėti juos neštiš lipdamas ar nulipdamas.

5 – ligoniui reikalinga pagalba ar priežiūra atliekant bent vieną iš aukščiau paminėtų veiksmų.

Apsirengimas ir nusirengimas (10)

10 – ligonis gali apsirengti ir nusirengti, užsisegti drabužius, užsirišti batų raištelius (jei reikia, panaudoti prietaisus). Jei yra reikalinga, turi pats užsidėti, užsisagstyti ir nusiimti korsetą ar įtvarus. Jei yra paskirta, turi sugebėti naudotis specialiais drabužiais, įtvarais, batais (jei užsegimas priekyje).

5 – ligoniui reikalinga pagalba apsirengiant, nusirengiant ar užsisagstant kokį nors drabužį. Jis privalo mažiausiai pusę veiksmų atlikti pats ir padaryti tai reikalingu laiku.

Moterims nėra įvertinamas naudojimas liemenuku ar diržu, nebent tai yra viena gydymo priemonių.

Žarnyno funkcijos kontrolė (10)

10 – ligonis gali kontroliuoti žarnyno veiklą; nevyksta nelaimingų atsitikimų. Jis gali naudoti žvakutes ar daryti klizmas, jei reikia ligoniams su pažeistomis stuburo smegenimis, kuriems reikėjo treniruoti žarnyno veiklą.

5 – ligoniui yra reikalinga pagalba naudojant žvakutes, darant klizmą arba įvykus nelaimingiems atsitikimams.

Šlapimo pūslės funkcijos kontrolė (10)

10 – ligonis kontroliuoja savo šlapimo pūslės veiklą dienos ir nakties metu. Ligoniai su pažeistomis stuburo smegenimis, kurie naudoja išorinę priemonę ar šlapimo surinktuvą, privalo patys juos nusiimti, sutvarkyti bei išplauti ir dienos bei nakties metu būti sausi.

5 – ligoniams būna šlapimo pūslės ir žarnyno sfinkserių nelaikymo atvejų, jie negali palaukti basono ar nustatyti laiku išsituštinti arba reikalinga pagalba naudojantis išorinėmis priemonėmis.

Čia pateiktas tik skalės pagrindas. Yra ir daugiau skalės punktų variantų. Rezultatai pagal balus yra suskirstyti į kategorijas ir įvertinti taip:

0 – 20 visiškai priklausomas

21 – 61 beveik visiškai priklausomas

62 – 90 vidutiniškai priklausomas

91 – 99 šiek tiek priklausomas

100 savarankiškas.

Sistema yra paprasta, lengvai panaudojama ir pateikia apytikrį indeksą. Tačiau ji buvo sudaryta ir gali būti panaudota tik fiziniam pajėgumui įvertinti, nors tai ir nėra griežtas standartas vertinant programą. Tiksliau, tai yra greitai gaunama informacija, kuri gali padėti įvertinti ligonių kasdieninės veiklos ir judrumo galimybes bei jų pagerinimo kelius.